

Geachte Statenleden,

Namens Natuur en Milieu Gelderland en onze leden reageer ik graag op de voorstellen die nu op tafel liggen in het kader van de stikstofaanpak. We zien en waarderen dat GS met de voorgenomen zonering stappen zetten om beweging in het dossier te krijgen. En dat zij hierbij meer lef tonen dan de landelijke overheid.

Tegelijk blijft hierbij het spreekwoord, eerst zien dan geloven helaas gerechtvaardigd. In het GMS stond eveneens een aanzienlijke ambitie hoewel eveneens bij aanvang reeds te laag. Het ambitieniveau is echter bij lange na niet gehaald zoals ook de evaluatie heeft aangegeven.

Het risico dat de geschiedenis zich herhaalt is dan op dit dossier levensgroot aanwezig. Het college geeft zelf reeds aan dat wat nu voorgesteld is niet afdoende is. Men geeft aan dat het nodige vanuit het Rijk dient te gebeuren om daadwerkelijk verder te komen, en dat de voorgestelde aanpak slechts een beperkte impact zal hebben.

Wij hebben dan ook veel vragen bij de aanpak en de beoogde invulling van de versnellingsaanpak stikstof en de zonering. Het beperken van activiteiten in een zone rond natuur zal lokaal zeker positieve effecten hebben op de natuur. Maar een 'generieke' smalle strook, waarin alleen op stikstof wordt gestuurd, is ecologisch niet heel effectief, en evenmin kosteneffectief.

De ambitie is dan ook niet zozeer het veiligstellen van de natuurdoelen. De ambitie is het vinden van een oplossing voor de PAS-melders en het vlot trekken van vergunningverlening. De vraag is of wat er nu ligt u dit gaat brengen.

De heer Ton Brouwer wijst ons op de wankelende basis voor deze aanname. Zelf wijs ik graag nog op de rol van de NDA's bij de toetsing van vergunningen, die vraagt om een bredere blik. Om de instandhoudingsdoelen voor beschermde gebieden en soorten te halen, is een beperkte daling van de stikstofdepositie niet genoeg. De NDA Veluwe en het advies van de Ecologische Autoriteit zijn duidelijk: aanvullende maatregelen om drukfactoren binnen én buiten het natuurgebied te verminderen zijn noodzakelijk voor het behalen van de instandhoudingsdoelen en natuurherstel. Naast stikstof gaat het ook om waterkwaliteit, versnippering, en verstoring door recreatie. Hierover staat nu nog niets concreets in de plannen van GS, de focus ligt eenzijdig op stikstof.

Een gezonde natuur en leefomgeving zijn de basis waar onze maatschappij, en wij als mensen, afhankelijk van zijn. En die geluk en levensvreugde geven. Brede welvaart noemen we dit. Maar omdat we als mensen niet goed in staat zijn om verder te kijken dan ons directe eigen belang hebben we belangrijke algemene zaken vastgelegd in de wet. Zoals de stikstofdoelen voor 2025, 2030 en 2035. Het doel voor 2025 hebben we niet gehaald. Vanwege het nog altijd uitstellen van

daadwerkelijke actie ziet het er ook niet naar uit dat in 2030 50% van de oppervlakte van de stikstofgevoelige natuur onder de kritische grenswaarde is. En behalve stikstof staan de KRW en nitraatrichtlijn aan de deur te kloppen. Dit omdat we decennialang vergunningen hebben verleend aan bedrijven om stoffen in het milieu te brengen die we niet zomaar opgeruimd hebben.

In dit verband: vergunningverlening is niet slechts een administratieve handeling. Vergunningverlening voor ruimtelijke activiteiten betekent bijna altijd een verdere aantasting van leefgebied voor planten en dieren. Of dit nu gaat om meer bebouwing, meer verstoring of vervuiling emissies. De kosten van de vervuiling worden afgewenteld op de natuur én op de belastingbetaler. Die is nu al meer geld kwijt aan waterschapsbelasting omdat oppervlaktewater niet meer schoon is, of aan reiniging van gronden van PFAS of staalslakken.

Een verantwoorde omgang met onze leefomgeving vraagt om 'toekomstbestendige vergunningverlening'. Oftewel een beleid gericht op activiteiten die positief bijdragen aan het verbeteren van onze leefomgeving. Dat vereist échte innovatie: het in lijn brengen van onze productiemethodes met wat onze planeet aankan. Die innovatie kunt u nu een enorme impuls geven door uit het huidige paradigma te stappen. Durf anders te denken, anders te kijken. Want, vrij naar Albert Einstein: 'het denken dat ons in de problemen heeft gebracht, gaat ons er niet uit halen'.

Naar aanleiding van de voorstellen waarover u vanavond spreekt, benadruk ik graag nog 3 belangrijke punten:

- 1) Dat het VLGG in de la ligt neemt, zoals u allen weet, de vele urgente opgaven niet weg. We hameren er nogmaals op: kies voor een samenhangende aanpak van die opgaven en ondersteun dit met concrete instrumenten. Voor het daadwerkelijk van het slot halen en houden van de vergunningverlening is herstel van de natuur en van ons bodem- en watersysteem cruciaal. Graag verzoek ik u, als PS, om consequent door te vragen hoe niet alleen aan de stikstofdoelen, maar ook aan de Kaderrichtlijn Water en de klimaatdoelen wordt gewerkt. Wij pleiten voor een stevige inzet op gebiedsprocessen die er – anders dan nu – vanaf het begin op gericht zijn om de noodzakelijke maatregelen voor natuurherstel en de KRW te borgen.
- 2) Ik wijs ook op de noodzaak van een goede kostenbaten-analyse van de verschillende scenario's voor stikstofreductie. Het rapport van Edo Gies (WUR) uit 2021 is hierin duidelijk: *'Per gereduceerde mol is het goedkoper om piekbelasters te selecteren volgens de strategie grootste vracht of maximaal doelbereik.'*¹ Dit komt vooral doordat de grootste

¹ Naar een gebiedsaanpak: doorrekening landelijke stikstofmaatregelen in Gelderland, WUR, 2021

piekbelasters kalver-, varkens-, en pluimveebedrijven zijn die lagere aankoopkosten kennen dan melkveehouderij.' Einde citaat.

Bij een aanpak gebaseerd op vrijwilligheid is de depositiereductie lager, zijn de totale kosten hoger en de kostenefficiëntie lager vergeleken met een strategische en gerichte uitkoop.

Wij zien graag een uitgewerkte kosten-batenanalyse als onderdeel van de aanpak, zodat er een gedegen afweging kan komen. U kunt ook een scenario met geborgde gebiedsprocessen laten doorrekenen als alternatief voor de zonering.

- 3) Neem in de aanpak op hoe tussen nu en 2035 gemonitord wordt en hoe, indien nodig, ingegrepen wordt, waarbij in elk geval het wettelijke stikstofdoel voor 2030 leidend is. De huidige opzet lijkt ruimte te bieden om tot 2035 door te gaan met de huidige belasting van de natuur. Maar de provincie gaat al vanaf 2026 het verwachte effect van de zonering meenemen bij de toetsing van vergunningen. Dit doet denken aan de PAS-aanpak: voorsorteren op onzekere toekomstige resultaten. Geborgde aanvullende maatregelen die in de tijd geplaatst zijn, zijn nodig om daadwerkelijk verslechtering van de natuur tegen te gaan. En dat laatste is een voorwaarde om vergunningverlening ook van het slot te houden.

We weten allemaal dat grotere stappen op een gegeven moment genomen moeten worden. Wacht we af tot de volgende keer dat de wal het schip keert of voegen we, voegt u, daad bij het woord?

Ik dank u voor uw aandacht!